

D E
IMMATERIALITATE
A N I M A E.

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY

AND ZOOLOGY

Materialistae plene sibi persuasum habent, nulla nobis praegravantia praesto esse rationum momenta, cur cogitandi facultatem abjudicare possimus Materiae. Quot aliae adhuc Materiae proprietates, inquit illi, captum nostrum superant? et quot quantisque praeter has potest praedita esse proprietatibus Materia, de quarum possibilitate ne quidem suspicio mentem subit nostram? Natura nunquid miscendo, formando, atque organizando partes minutissimas, stupenda prorsus in regno minerali, vegetabili, et animali producit miracula? quidni etiam miraculum cogitandi?

Stante hac hypothese Vis Cogitandi cuidam Materiae portioni, quae certa aliqua ratione conformata est, naturaliter, et virtute internae suae structurae conveniet. — Idmodi Ens, quod organizationem hanc perfectissime perspicit, deberet etiam quam rectissime assequi, quam illi ratione Vis Cogitandi competat; quin imo ex ipsa praesupposita il-

la organizatione cogitandi facultatem cum certitudine asserere: quemadmodum is, qui essentiam globi cujusdam geometrici penetrat, ejusdem proprietates quoque cum evidentia deducere potest.

Verum hoc quoque insuperhabito, inquiunt, etiam nulla possibilis combinatio, et conformatio partium Vim Cogitandi *naturalem* efficere posset Materiae proprietatem; forte tamen placitum erat Omnipotenti, certae cuidam Materiae portioni isthanc adtribuere proprietatem, atque illud in *Ens Cogitans* transformare, quod *natura sua* non esset *Ens Cogitans* futurum. Neque ex ipsa globi cujusdam geometrici essentia sequitur, illum etiam moveri oportere; et tamen videmus, hominem eidem motum impertiri posse.

Ponamus primum. Sit aliqua Materiae portio, certa quadam ratione conformatata, vi naturae ac combinationis suae, Cogitandi facultate praedita. Quaero: quid autem omnes et singulae conformatatae hujus Materiae partes? quid?

an unaquaeque singillatim de hac Cogitandi facultate participat? an contra? — Si earum singulae non gaudent hac cogitandi facultate, qui potest fieri, ut e membris et partibus non cogitantibus unum *Totum Cogitans* componatur? Ist hoc enimvero manifeste primis humanae Cognitionis principiis adversatur. *Totum* non habet vires alias, quam vires partium, quae nonnisi mediante combinatione diversimode modificantur: e partibus autem omnis prorsus motus expertibus nullum potest componi Motus capax Totum; e centenis stultorum millibus nullus conformari sapiens status politicus.

At vero sermonem interrumpit Adversarius: Cur, inquit, e partibus non crescentibus componi potest unum crescens Totum? Si enim partes Plantarum non sunt organizatae in infinitum usque, certe ad partes aliquas pertingere nos tandem oportebit, quae non vegetant; hacque ratione fatendum erit nobis, e proprietatibus Totius non posse tutum satis ad ipsas etiam ejusdem partes formari

mari argumentum. Siquidem isthaec argumentandi locum haberet ratio, facili negotio evinci posset, unamquamque cujusdam horologii partem horas indicare, singulasque seorsim oculi cujuspiam partes videre posse: cum e partibus, certa quadam proprietate carentibus, nullum componi dicatur posse Totum, quod eadem illa proprietate sit praeditum.

Juverit periculum facere. Quid est Vegetatio? Quidquid nobis de ea cognitum est, ad strictiorem vel remissio-rem partium nexum, ad celeritatem et directionem motus reduci potest. Si partes nullis gauderent viribus attractivis, si sese non moverent, si in motu suo determinata aliqua directione, ac celeritate non urgerentur, Totum non posset vegetare. Jam autem per nexum potest combinatio strictior fieri, vel remissior; celeritas augeri, vel minui; et directio denique jam hunc, jam illum in modum variari. Eadem quoque stat pro horologio ratio: horarum indicatio motus est secundum certam aliquam directionem.

Si

Si nulla se machinae moveret pars, tum certe machina tota haudquaquam indicaret horas. — Diversa contra est Visus ratio: si objecti solum intelligimus imaginem, quae post oculum depingitur; verum omnino est, quod asseritur: singulas videlicet oculi partes suscipere radios, atque ad retinam transmittere oportere, ut imago ibidem illa formari valeat. Si autem de ipsa hujus imaginis *Idea* sermo est; tum oritur

QUAESTIO PRIMA.

Potestne Materia cogitandi in semetipsa continere facultatem?

Ego quidem hujus impossibilitatem satis jam superque demonstratam existimo; cunctaque, quae adversum prolata haecenus ab Eruditis argumenta in medium proferuntur, sophismata potissimum ejusmodi solum feriunt expressiones, quas nunquam provide satis eligere sufficimus; quia ipsa sermonis nostri ratio tam mo-

mentosae materiae subtilitati non est usquequaque accommodata. — Inter alias sequens cumprimis demonstrandi ratio convincens admodum, atque evidens mihi visa est :

Supponimus illud, jam in concessis haberi, quod unumquodque in natura, id est, extra entia cogitantia positum, objectum se solo propriam suam habeat existentiam. Nexus eorum fundatur in reciprocis proportionibus ac relationibus, quae non in ipsis solum objectis reperiuntur, sed, ut existant, prius mente concipi debent. Domus e. g. qua objectum, sive objective sumta, non distinguitur ab acervo lapidum. Si autem Ens cogitans accedat, partes invicem comparet, earumque rationes ad Totum advertat; tum in lapidum acervo disordinem; in domo contra symetriad, et regularitatem detegit. Status aliquis Politicus, rite ordinatus, et cumulus congregatae plebis per quid inter se differunt? certe per solas proportiones, et regulatas ad Totum relationes: quae tamen

men non in unoquoque Civium, prout nimirum is objective existit, sed in comparatione uniuscujusque ad caeteros omnes, reperiuntur. Pater et Filius; Stirps et Fructus sunt in et per se *isolatae* * creaturae; in suis autem relationibus, qua causa et effectus consideratae, stricto sane nexu sunt copulatae.

Esto; sit unumquodque objectum etiam in particularem aliquam Materiae cogitantis partem impressum; tum unaquaeque impressio perinde, ac objectum

L 4

quod-

* *Isolée*, *Isolirt*, receptus Gallis, Germanisque terminus; vix alio aliquo idiomate reddendus. Multi jam terminum hunc pluribus circumscribere verbis adlaborarunt, nullus tamen eorum adaequatam illius significationem perhibuit. Ego pro mediocritate mea sub Ente *isolato* ejusmodi ens intelligendum existimo, quod quasi solum, independenter ab alio, existit; supposito, quod jam per aliud existentiam nactum fuerit.

quodlibet, *isolatam* suam habebit existentiam. Sint jam *A. B. C. D.* objecta, et *a. b. c. d.* sint particulae cogitantis Materiae; tum quaevis atomus cogitans *a* objectum sibi respondens *A* est repraesentatura; et sic porro.

Verum ubi animadvertentur Proportiones et Relationes horum objectorum?

In nulla certe harum atomorum; nam unaquaeque nonnisi suum objectum novit: ad proportiones autem, et relationes instituendas unumquodque cum omnibus in comparationem veniat, est necesse.

Sed nec in omnibus atomis simul sumtis; nam ipsa haec simul sumtio praesupponit proportionum et relationum animadversionem, sine qua unumquodque perpetuo se solum manebit, nec unquam cum reliquis unum Totum est effecturum.

Ad ipsam igitur proportionum et relationum animadversionem, quae nimirum comparationem inter se reciprocam postulant, praeter particulas illas *a. b. c. d.* peculiaris una cogitantis Materiae particula *e.* acceptanda erit nobis; cui videlicet isthoc comparandarum inter se proportionum ac relationum negotium concredere valeamus. Haec porro particula *e.* omnes obiectorum *A. B. C. D.* impressiones habere deberet, ut illas rite sibi invicem comparare posset.

Si exigua haec particula *e.* ex aliis iterum minoribus constaret particulis; tum impressiones illas aut dispergi denuo, aut in unaquaque minorum illarum particularum universas continere oporteret. In primo casu omnis prorsus evanescit comparationis instituendae possibilitas; in secundo autem post longas utcunque ambages necessum tamen habebimus denique, ad individuum unam pervenire particulam, quae nimirum omnes omnium Obiectorum *A. B. C. D.* etc. impressiones uniat, simulque facultate gaudeat illas

inter se comparandi, atque proportionales, et reciprocas earundem relationes animadvertendi.

Ens istud individuum, simplex, quod omnes simul semelque impressiones percipit, quod eas conferre invicem, mutuasque relationes instituere, et comparare inter se possit denique, a divisibili compositaque Materia necessario *essentialiter* distinctum esse oportebit. Quod ipsum nobis distinctionis hujus gratia nuncupatur *ANIMA*.

Non moror jam Adversarium, quin alterutrum eligat: sive videlicet Materiam e meris idmodi individuis atomis cogitantibus compositam; sive unam non nisi individuum cogitantem substantiam in organizata Materia collocatam, quae ab omnibus objectis impressiones percipiat, easdemque inter se comparet. — In utroque casu non Materia, sive Ens illud compositum, est, quod cogitat; sed simplex solummodo, ac individuum, quod nos in primo casu in locum ejus,
ut

ut Animam, cum Materialistis, corporeum ens esse dicamus, potius corpus ipsum in aliquam Animarum collectionem transformamus. Paucis: Ut cogitemus, multa in unum congregata esse oportet. Materia autem nunquam una substantia est; quia e pluribus divisibilibus partibus constat, quarum unaquaeque se ipsa subsistere potest. *

QUAE-

* Non possum temperare mihi, quin isthuc loci Hypothesis illius, quam *Newtoniani* pro indubitata habent, si non absurditatem, periculosam saltem, respectu *Materiae Cogitantis*, consequentiam rigore perstringam scholastico. Quid enimvero *Newtonianis* aliud dicitur in Corpore *Materia*, quam *Elementa simplicia*? Id enim, quod compositum est, *Corpus* dicitur, non *Materia*; illud autem, ex quo compositum est, *Materia* nuncupatur, non *Corpus*. Nexus *Corpora* efficit, non *Materia*. *Elementa* porro, sive ex quibus corpora coalescunt, sola dici possunt

 QUAESTIO SECUNDA.

Dato quod Materia natura sua incapax sit cogitandi; annon potest ei Omnipotens hanc proprietatem impertiri?

Haec obiectio magni cujusdam Viri autoritate solet fulciri. LOCKE in quodam

possunt in Corporibus *Materia*; ipsa autem semper adhuc *simplicia* esse persistunt, etiam dum Corpus constituunt. Annon enim de unoquoque Elemento simplici cum Newtonianis dicendum habemus, quod sit *Materia*? duo quippe nonnisi sunt entium genera, realiter existentium: *Spiritus*, et *Materia*. Elementum simplex est Ens realiter existens, ita quidem e Newtonianorum sententia, ut nunquam alteri immediate junctum, sed unumquodque certis ab altero intervallis sit sejunctum. Non autem *Spiritus* est. Ergo *Materia*. — Substantia quoque est. — Non igitur dici potuit per Autorem nostrum: “ *Materia nunquam una* „ substantia est, quia *etc.* Sed *Materiae* loco

dam fuorum operum eam protulit, atque ab eo inde tempore a diverfis autoribus repetita, et quidam cum aliquo triumpho genere repetita est; quasi vero nihil ei prorsus obverti posset. Non crediderim tamen, vel ipsum hunc Anglum adeo suae tenacem fuisse sententiae, ut nullis eam argumentis dirimi posse autumaret.

Cartesianorum haec fuerat argumentandi ratio: Si Corpus par esset cogitando; necessario sequeretur, Cogitationis naturam nonnisi per Extensionem et Motum explicari posse. Jam autem Cogitatio, et Extensio; Motus, et ejusdem Animadversio, sive interna Motus conscientia; naturae sunt prorsus diversae, dispariumque proprietatum: quacunque enim ratione Particulae dislocentur, et
denuo

loco *Corpus* dicere cum oportuisset. — Verum, posito hoc, omnis hujus argumenti vis infringitur; neque enim de *Corpore Cogitante*, sed de *Materia Cogitante* quaestio est.

denuo connectantur ; nunquam tamen Idea, nunquam ulla hujus dislocationis repraesentatio, nulla denique factae per hoc immutationis animadversio exorietur. Inferebant igitur, Extensum nonnisi mobile esse ; Cogitationem autem inextensae solum substantiae, omnis prorsus motus incapaci, competere oportere.

Cum autem per idmodi ratiocinia illud solum evinci posse videretur, quod cogitandi vis Materiae natura sua non conveniat ; non temere sane quaestionem movit LOCKIUS, annon Omnipotentia ipsa, *absolute*, ejusmodi vim largiri possit Materiae, quam natura sua caeteroquin non esset habitura ?

Siquidem verum illud est, quod in praecedentibus expositum erat ; si ad Cogitandum plures substantiae in unam, mediante repraesentatione, convenire debent ; si denique Materia nunquam desinit e pluribus esse composita*,

ta *, tum enimvero perinde absolute impossibile est, ut cogitet Materia; ac impossibile sit, ut Quadratum simul etiam sit Circulus. Quo in casu provocatio ad Omnipotentiam divinam non minus absurda esset, quam fuerit simpliculae illius mulieris desiderium, quae maximum e Lotteriae lusu, quin quidquam in eam pecuniae ac numerorum posuerit, sibi lucrum erat pollicita, ex eo videlicet, quod *apud Deum nihil sit impossibile.*

Interim non nego tamen, dubium Angli hujus Ph. Iosphi secundum ipsam etiam, quam superius exposuimus, Cartesianorum argumentandi rationem evidenter admodum tolli posse: demonstrari quippe potest, quod adtributa nequeant
cui-

* Ut locum hunc penitus assequaris, juverit Dialogum III. Pag. 122. inspicere, ubi lin. 9 sic habetur: “ Dum de Materia dicitur, „ eam esse in infinitum divisibilem: non „ sequitur etiam, copiam ejus partium „ esse infinitam etc. “

cuiquam Enti, etiam per ipsam Omnipotentiam divinam, indi, quae ipsi natura sua non competunt, aut plane repugnant etiam. Juverit isthic sermonem illum adnectere, quem *Hylas* et *Philonous* in hanc materiam inter se miscuere; ubi *Philonous* hanc cogitationem facili quadam captu similitudine penitus exequitur.*

Hy-

* Dialogus iste jam typis excusus est in Operibus Miscellaneis Philosophicis *D. Engel*; quod ideo isthic adnotandum duxi, cum plura idmodi Manuscripta in diversis aliorum Operibus reperire sit passim, quorum Autores vulgo ignorantur; neque raro usveniat, ut *hos hic Versiculos faciat, ferat alter honores*. Quod ipsum tamen citra praejudicium *Domini Engel* dictum abs me sciat Lector, velim: neque enim arrogantiae ipsius tribuendum est, quod *Mendelssohnium* Autorem esse hujus Dialogi, reticent, sed Modestiae illius. Ad haec Virum

Hylas.

Etiamſi Materia in et per ſe incapax ſit cogitandi, annon illi tamen ipſa Omnipotentia divina cogitandi vim inde-
re poſſet?

Philonous.

Perſcrutemur, ſi lubet. — Velit Omnipotentia divina Roſas in rubo cre-
ſcere: quaſiam id ratione adgrediatur?
an forſitan quot annis, roſarum germinis
tempore, recentes e nihilo productura
eſt nodulos, et firmatura eodem in
rubo?

Hy-

de Re Litteraria optime meritum, omnique
in Philoſophicis exceptione majorem eſſe
Engelium univerſus Eruditus Orbis probe
novit utique.

M

Hylas.

Istud equidem minime omnium. In-
det illa potius ipsum Rosarum semen ru-
bi radicibus, ut suo ita demum tempore
rosarum exerant germina.

Philonous.

Qui Rosarum femina resolvere, in-
ternamque eorum structuram armatis per-
scrutari valet oculis, annon distincte per-
specturus est, qua ratione e subtilissime
organizzato semine per evolutionem ipsae
demum in flores prorumpere queant
Rosae?

Hylas.

Si acutis gaudeat sensibus, atque ad
Opticae regulas exactissima prae manibus
habeat microscopia; perspecturus est,
crediderim.

Philo-

Philonous.

Quid si autem e furculis, qui non nisi Rosarum progignunt femina, poma citrina produci vellet Omnipotentia; annon Eam tunc illos his furculis natura sua minime competentes fructus seorsim creare e nihilo, atque in iisdem firmare oporteret?

Hylas.

Haud secus sane. Verum tunc fructus illi non nisi e Rosarum furculis *excrevisse putabuntur*, non autem *reapse excrevisse* dici poterunt.

Philonous.

Mea quidem sententia, praeter speciem nihil certe hoc in casu praestiterit Omnipotentia; nisi forte Rosarum rubum in malum citrinam conversura esset: id est, ut sanae Philosophiae utar loquendi

methodo, Rosarum rubum adnihilare prius, tumque in locum ejus malum citrinam substituere Ipsam oporteret.

Hylas.

Quo manifestum fit utique, quod hoc in casu multo minus finem suum assequeretur Omnipotentia.

Philonous.

Poma igitur creabit citrina, et cum Rosarum illa connectet furculis. Qui autem? nullus utique per stirpem ipsam fluit succus limoniæ germinis; unde ergo sua percepturi sunt nutrimenta fructus?

Hylas.

Ex aëre, aut undecunque demum iisdem provifura est Omnipotentia.

Philo-

Philonous.

Esto! — Si autem truncus ipse periit; an poma citrina praeter fulcrum suum perditura sunt aliquid?

Hylas.

Nihil certe; stirps ipsa quippe neque produxerat illa, neque nutritium illis succum ministraverat. — Sed quid haec omnia ad propositam tibi per me quaestionem?

Philonous.

Ego quidem quaestionis tuae solutioni me proxime jam accessisse existimo. Concesseras tu mihi antea, Materiam in et per se cogitandi vi esse destitutam; id est, eandem virtute internae suae structurae infinitarum quidem propemodum formarum, colorum, modificationum, et motuum; nullatenus tamen *cogitationum* esse capacem.

Hylas.

Recte! denuo ego tibi id ipsum concessero per Cartesium perinde expositum, ac demonstratum fuisse etiam.

Philonous.

Ratio igitur sufficiens, sive ipsum Cogitandi principium non est in ipsa Materia; perinde non, quam semen limoniorum in rubo Rosarum. Verum si Deus Materiae cogitandi facultatem indidisse supponatur, annon prius vim hanc seorsim per illum creatam fuisse oportebat, atque sic demum cum Materia connexam?

Hylas.

Ita sane! prout in similitudine nostra palam factum est. Quid tum?

Philo-

Philonous.

At vero hac ratione nonnisi ad speciem obtentura est Materia cogitandi facultatem; reapse autem, atque natura sua tam parum ei propria fuerit illa, quam parum ex ipso Rosarum rubo poma citrina realiter possunt excrefcere.

Hylas.

Neque hoc jam revocare auisim.

Philonous.

Quaestio igitur non fuerat, utrum Omnipotentia divina Materiae possit adtributum isthoc, sive ipsam impertiri cogitandi facultatem; hoc quippe absolute foret impossibile: sed utrum nequeat vim aliquam cogitandi creare e nihilo, cumque Materia eandem conjungere? Et ecce! id ipsum reapse praestitit Omnipotentia. — Conjunxit illa cum certa organizatae Materiae portione vim aliquam cogitandi, seorsim creatam; atque

duo haec natura sua inter se diversa entia, simul sumta, constituunt *Animal vivens*. — Quemadmodum fructus ad stirpem a se diversam, ita se habet Cogitandi facultas ad organizatam Materiam. — Potest posterior haec interire demum, quin per hoc prior illa praeter fulcrum suum perdat quidpiam.

QUAESTIO TERTIA. *

Annon Anima quoque perit cum Corpore?

Capit illa cum corpore incrementum; patitur illa cum corpore; dirigit illa

* Quaestio haec immediate *Immortalitatem* potius, quam *Immaterialitatem* ejusdem cernit; cum tamen in Manuscripto isthic loci posita sit, praeteriri abs me non poterat. Ad haec non mediocrem lucem adfundit reliquis de *Immaterialitate* quaestionibus. — Mox dubia resolvuntur.

illa sese secundum omnes ejusdem modificationes; et in protracta demum hujus aetate ipsa quoque debilior efficitur; prout nimirum Corpus sensim sine sensu viribus deficit. — Ictus protervior inflietus cranio summi caeteroquin Virum ingenii in stolidi convertit cognatum aselli. — Annon igitur Vis quoque cogitandi pereat omnis, dum corpus existere desinit?

Pendent in cubili meo specula, in quibus repraesentantur singula, quae in eodem eveniunt. Imagines in hisce speculis repraesentatae diriguntur secundum earundem objecta respectu situs, coloris, magnitudinis, figurae, motusque sui. Specula nihilominus propriam suam habent existentiam, neque ab objectis suis, respectu ipsorum, dependere dici possunt. — An alia est Animae humanae, quam horum speculorum, ratio?

Non videtur sane. Repraesentat illa sibi singillatim, atque ad amissum omnia, quaecunque in cerebello, ubi

sensationum congeries supponi potest, eveniunt. Hoc distinctius, obscurius illud; vivacioribus hoc, debilioribus illud contra coloribus; cum voluptate unum aliquid, cum taedio aliud quidpiam; prout nimirum materialis imago, sive impressio ipsa in cerebellum, hanc aut illam praesefert proprietatem. Quamdiu materiales hae imagines, singulae proportionatum sibi lucis et roboris gradum habent, tamdiu Anima quoque eminentiam et vivacitatem in regno ideali cum aliqua quasi conscientia pervidet, sive cum evidentia quadam, qua etiam partes sese discerni sinunt. Reliquum autem cum continua quadam lucis et umbrae deficientia, quae facultatibus Animae proportionata est, semet eidem spectandum exhibet. Quo in statu etiam cogitandi facultatem habet, sive vim, attentionem suam, ad quamcunque objecti partem ipsi visum fuerit, cum libertate aliqua dirigendi, ideas secernendi, cum spontaneis signis easdem connectendi, sicque pro lubito segregandi, componendi, cum praeteritis comparandi, atque

atque ad determinanda futura applicandi. Si autem materiales imagines in cerebro disturbatae sint, neque elucentia earundem cum Veritate concordet; tunc Anima secundum certissimas regulas e falsis relationibus nonnisi falsas formare sibi poterit consequentias: manifesto in maniacis, aut phrenitide laborantibus argumento. Concedite maniaco id, quod per sensuum suorum evidentiam in dubium vocari non posse sibi persuasum habet; tum certe maximam etiam consequentiarum ipsius partem admittere vos oportebit; quas tamdiu solum pro absurdis habituri estis, quamdiu praemissas illas ignoraveritis, ad quas Anima per falsas illas materialium idearum relationes fuerat determinata.

Si vero colores quodammodo extincti fuerint, ita quidem, ut omnes imagines aequali ferme sint luce praeditae, neque ulla earum notabiliter prae caeteris eluceat; tum enimvero conscientia Animae suapte definit, omneque cessat ejusdem in attentionem dominium. Idmodi

modi quid evenire videtur in vertigine, in somno, in animi deliquio. Impossibile illud quidem est, ut omnes prorsus repraesentationis status iste plene eripiat Animae. Si fortis in sensus impressio somno sepultum eripit, tum certe vel debilissima earum nequit ad minimum levem admodum non excitare sensationem. Ita etiam ei, qui animo linguatur, usu venit: si spiritus volatilis, aut punctura in cutem aliqua ei iterum excitando pares sunt; tum odor levissimus, aut delicatissimus cutis ad tactus proportionatum sibi aliquem in cerebellum, atque adeo in Animam ipsam effectum exerant, est necesse. *Fortis* ac *Debile* sunt sibi secundum naturam perinde, ac effectum prorsus similia, neque inter se aliter, quam *gradu*, differunt. Si causa *fortis* effectum gignit, profecto ne *debilissima* quidem causa omni prorsus effectum est caritura. Jam autem, cum sensuum organa cujusdam stupore, animi deliquio, aut somno correpti non possint esse omnis absolute impressionis expertia; necessario, utut demum debiles illae sint, aliquam tamen
in

in cerebello mutationem sunt producturae. Hae autem repraesentationes excitant debiles, suisque causis proportionatas, quas inter nulla se distinguit, animaeque attentionem provocat. Inde stupor, conscientiae memoriaeque defectus in statu ejusmodi; qui tamen evanescit illico, dum objectum aliquod majori impetu in sensus externos agere, atque insolitae intensiois impressionem exercere incipit. Quo etiam fit, ut acutissimum caeteroquin ingenium converti possit in stupidum, si violenta quaedam cerebri concussio imagines disturbet, earundem ordinem interrumpat, in debilem aliquam, aut plane dubiam lucem colloquet. Magna Mens vix quidquam vigilando praestiterit majus, quam antea somniando patraverit.

Ex omnibus igitur Corporis viventis permutationibus nihil aliud evincitur, quam quod cogitationes cum ideis materialibus, hae autem cum impressionibus sensitivis cerebri mutuo nexu copulentur. Verum qua cerebri parte?

Expe-

Experientia docemur, non medicria cerebri frustra citra dispendium virium animalium perdi posse; magno sane pro iis Philosophis mirandi argumento, qui jam unicuique cerebri portioni suam vim animale[m], et cuivis fere fibrae suam ideam adscribere non dubitarunt. Manifeste jam illud saltem patuit, quod cerebrum non omni ex parte pro officina animae haberi possit. Alii, qui determinatam aliquam cerebri partem pro sensationum omnium depositario destinare non verebantur, experientia contrarium sunt edocti. Vix ullus jam reliquus est in cerebro locus, qui tolli penitus, indurari, resolvi, aut permutari nequivisset, quin absolute necessum esset, mortem immediate subsequi. Fortis aliqua cerebri concussio videtur vitae, ac sensationis organa multo laedere magis, quam violatio, aut plena enim sublatio cujuscunque demum cerebri portionis. Eo non obstante ex omnibus iis, quae nobis de natura humana perspecta sunt, nihil aliud inferre possumus, quam quod omnium sensuum affectiones mediantibus
ner-

nervis in aliquo cerebri loco concurrere, ibidemque unire sese necessum habeant.

Anatomia una quidem ex parte maximam nobis subministrat isthoc opinandi rationem; verum ipsa cognitionis sensitivae natura id ipsum extra omnem dubii ponit suspensionem. Certe ex ipsa Materialistarum hypothese istud tanto necessario magis profuit; si enim impressiones Visus e. g. et Tactus nusquam in Materia conveniant, qua ratione possit *Materia Cogitans* eas inter se comparare? quod tamen eo ipso instanti necessum est consequi, si iudicium sensus unius per sensum alterum corrigimus, aut confirmamus.

Mea quidem sententia non est impossibile, ut invisibilis aliqua cerebri particula, quam Anatomici forsitan incausum quaerunt, punctum illud Unionis esse queant, in quod impressiones omnes concurrant. Minima Materiae pars potest adhuc composita, et diversimode satis modificata esse, ut omnes has impressiones

fiones percipiat. Profecto secundum ideas illas, quas ego mihi de Materia formo, non ausim cum certitudine asserere, quod exigua illa, et miranda prorsus machina in liquido nerveo reperiri, cerebellum autem nonnisi officina illa dici possit, in qua *sentiens* iste, et *movens* vitae succus fecernitur, et praeparatur. De hac liquidi nervei officina. — — Verum non est hic congruus hypothese istam dirimendi locus; et quantumvis probabilem eam demum reddere possem etiam, nunquam tamen eidem amplius quidpiam superfructuere, aut pro certiori, quam pura puta hypothese, ipsam reputare praefumerem.

Adhaecreamus, cuicumque demum velimus opinioni; aut vero, quod consultum magis fore arbitror, transmittamus interim quaestionem illam de loco sensationes nostras uniente; illud nihilominus fixum statutumque manere videtur, ab interitu Corporis, a corruptione cerebri visibilis, nullum prorsus ad ipsum etiam Animae sive interitum, sive
cor-

corruptionem duci posse argumentum. Membrum quodcunque violatum, quis-
 cunque demum nervus irritatus potest Animam per illos, quos excitat, dolores
 conturbare, aut per gratas aliquas affe-
 ctiones voluptate afficere; at vero inter
 membrum quodpiam a Corpore divulsam,
 inter contusum aliquem, neque irritabi-
 lem nervum, interque Animam nulla
 jam intercedit necessitudo: quo fit, ut
 Anima respectu eorum prorsus indifferens
 persistat adversus omnes eidem factas im-
 pressionem. Sensatio per omnes illos ner-
 vos propagatur, qui cum proprio Ani-
 mae organo unum Totum efficiunt; et
 retrahit sese quodammodo ab omnibus
 iis partibus, quae a Toto sunt separa-
 tae. Idem in cerebro quoque usuvenit.
 Donec illud Animae organon est, omnem
 in eo exortam ipsa quoque persentiscat
 turbam, est necesse. Per corruptionem
 desinit ejusdem cum Anima commercium,
 perditque proprietatem Organi sensatio-
 num. Nequit resolvi Anima, veluti ce-
 rebrum; non enim illa, prout hoc, par-
 tibus constat minoribus, quae videlicet

N

secun-

secundum leges Naturae Corporeae sibi invicem cohaerent. Est illa Unitas individua, nullis prorsus Mechanicae legibus subordinata. Aut enim totam abire in nihilum oportet, aut subtilissimo cuidam insertam esse organo; quod nulla omnino ratione cum cerebro resolvitur, et forsitan, quod generatim in Natura obtinet, cum corruptione cerebri novam accipit organizationem. In universa rerum natura nulla sit resolutio sine nova compositione, nulla formae cujuscunque disturbatio, absque eo, ut in invisibilibus ejusdem partibus nova componi forma incipiat, quae cum tempore sensibus quoque sese spectandam exhibeat. Quivis interitus in novum tendit exordium; quaevis Mors certam pandit ad novam Vitam semitam.

Si isthaec mea opinio arbitraria forsitan, aut etiam temeraria cuidam videretur, ei nulla alia superest via, quam ut Animam absolute sinat redire in nihilum; neque enim ratione alia Entis simplicis existentia cessare potest: Vis quippe Co-
gi-

gitandi aut reapse cogitare debet, aut
 definere eam oportet *realiter existere*.
 Verum ubi in universa rerum natura lo-
 cum habet *adnihilatio*? — quis ille pul-
 visculus in hoc universo, qui in nihilum
 redigitur? — quodnam illud ens, quod
esse definit? — quae primigenia vis illa,
 quae suam perdit activitatem? — Com-
 positum resolvitur; pars una per aliam
 in motum concitatur; vis una per aliam
 in actione sua mutatur; jam conveniunt
 vires principales ad formandam intrinse-
 cus Totius activitatem, jam resolvitur
 iterum Totius activitas in suas vires
 principales: at vero *Adnihilatio* cunctas
 supergreditur universae Naturae vires.
 Omnia hujus universi corpora, simul
 sumta, nequeunt vel unicum lucis ele-
 mentum redigere in nihilum; nequeunt
 motrices vel unius atomi vires ex inte-
 gro suppressere. Agent illa quidem cer-
 ta quadam ratione in illam, non tamen
 absque eo, ut in ipsa quoque per ean-
 dem reagatur; id est, quin ab ea, me-
 diante quapiam certae rationis reactione,

aliquatenus permutentur. Et quantumvis exigua demum fuerit permutatio illa, manifestam tamen reddit realem entis reagentis existentiam, atque Virtutis suae actionem, quae contra universae licet Naturae vim nunquam non invicta persistit. — Inter *esse* et *non esse* unus aliquis intercedit hiatus, quem universae Naturae vis nequit transgredi: et perinde impar est quidpiam redigendo in nihilum, atque sit ex nihilo aliquid procreando.

Nihil amplius quid mihi pro Anima concedi postulo, quam quod mihi pro quacunque Vaporis particula tribuitur; nihil amplius pro ipsa Cogitandi vi, quam quod simplici cuicumque movendi vi adscribitur. Siquidem illa vis esset entis cujusdam compositi, tum enimvero, quemadmodum compositae vires motrices, ipsa quoque in sua resolvi posset elementa: cum autem ex elementis neutiquam sit composita, isthaec locum non habet interitus ratio. Absoluta vero ad-
nihil-

nihilatio universis naturae viribus impossibilis esse perseverat.

ANIMADVERSIONES

in difficultates a Domino d'Alembert contra Animae spiritualitatem factas.

Dominus *d'Alembert* * protulit quasdam in medium difficultates, quae cuivis fanae mentis Philosopho obicem ponere queant, quin citra Religionis cujusdam revelatae auxilium, et, si verbis ejusdem habenda esset fides, plane etiam citra supremam aliquam decernentis cujuspiam Ecclesiae sententiam, persuasum de Immaterialitate Animae reddere valeant animum. Fatetur ille quidem, majoris esse ponderis illa, quae pro tuenda Animae Immaterialitate adferuntur, argumenta; illud nihilominus pertinaciter pergit asserere, quod obscurae illae, quae non obstante hac hypothese omni

N 3

cx

* Vid. ejusd. *Melanges de Litterature, d'Histoire et Philosophie*. Tom. II. Pag. 105.

ex parte sese ultro offerunt, ideae nullo prorsus alio, quam revelatae Religionis subsidio, ex integro queant dissipari.

Liceat mihi in magni hujus Philosophi argumentorum vim penitus aliquanto inquirere, facereque periculum, an Summi cujusdam Pontificis, aut Ecclesiae autoritate opus habeamus, ut gordium huncce nodum feliciter difficemus.

Prae caeteris isthic animadvertisse juverit, Dominum *d'Alembert* non eo, quo reapse gaudent, robore nostra pro Spiritualitate Animae argumenta proponere: debili quippe hac nonnisi animadversione circumscribit illa, quod *inter extensionem et cogitationem ne minima quidem intercedere relatio videatur*; qu'il n'y a en effet aucun rapport apparent etc. Sequentia autem sunt, quae hanc in rem producit, argumenta:

Saxum marmoreum nec sentiendi, percipiendi, volendi facultatibus praeditum,

ditum, nec earundem capax esse videtur. Inter Materiam, ex qua saxum marmoreum coaluit, et illam, ex qua Corpus humanum compositum est, non sunt, aut saltem non videntur aliae, quam materiales esse differentiae; in figura, colore, mollitie, duritiaeque partium, atque fluiditate quarundem ex iis. Inter corpus humanum, ac idmodi horologium, quod quasdam illius actiones imitatur, prout videlicet Mechanica interdum producit, tanto adhuc minor est differentia. Cur autem deberet Corpus humanum sensationes habere, et cogitationes? cur contra non habere horologium? quoniam videtur inter manum cuiusdam cadaveris, quae igni admoveatur, et manum viventis cuiusdam hominis perinde igni impositam, alia intercedere differentia, quam Motus sanguinis, qui in manu viventis micat? aut quae videtur locum habere relatio inter sanguinis motum et sensationem, quibus viventis gaudet corpus, non gaudet cadaver mortui? — Annon simplices hae considerationes, addit demum D. d'Alembert, sat superque

nobis manifestum faciunt, sentiendi ac cogitandi facultatem ab alia aliqua repetendam esse origine, quam a Materia?

Non temere mihi persuadeo, Lectorem meum eo jam abs me perductum esse, ut levibus hisce, uti primo quidem obtutu videntur, argumentis ipse, citra novum quodquam per me adferendum ratiocinium, pondus roburque addere possit. Quidquid humanum Corpus a Saxo marmoreo diversum habet, ad unicum nonnisi motum reduci potest; nam ipsa quoque organizatio nihil aliud est, quam certa quaedam materialium particularum compositio, ac nexus, virtute cujus *Totum* ad hunc vel illum Motum aptum accommodatumque redditur. Jam vero Motus ipse haud quidquam aliud est utique, quam loci aut situs mutatio: ista porro mutatio toto coelo distincta est ab ipsa hujus mutationis representatione. Et luculentum profecto est, e cunctis possibilibus hujus mundi mutationibus, utcunque arcto demum nexu junctis, non posse ullam suapte natura

nos; nullum Totum, sed dividuas ac
particulares tantummodo partes essemus
cogitaturi. Neque impressiones diverso-
rum sensuum comparaturi, neque perce-
ptiones nostras erga se invicem collaturi,
neque proportiones animadversuri, aut re-
lationes perspecturi; paucis: nec cogitaturi
essemus, nec sensationes habituri. In sim-
plicissimis quippe affectionibus sensitivis
reconditae sunt proportiones, atque id-
modi delitescunt relationes, quas anim-
advertere nos oportet, ne cognitionis
nostrae Massa Chaos quodpiam efficiat,
in quo nihil quidquam valeat sese ab in-
vicem distinguere. Quo manifestum fit,
quod non modo ad cogitandum, sed ad
sentiendum quoque *multa in unum* conve-
nire oporteat. Cum autem Materia nun-
quam individuum unum aliquod subje-
ctum effici queat, sed semper e pluribus
consistere partibus perseveret, Cogitatio
perinde, ac Sensatio simplex, atque im-
materiale Ens pro fonte suo, ac origine
habeat, est necesse.

Sumamus nobis jam tantum patientiae, ut immensam illam quaestionum farraginem audire sufficiamus, quas D. *d'Alembert* Philosopho, semet de Immaterialitate Animae suae persuasum esse reputanti, proponere non veretur. Verum tria sunt non mediocria sane in via Sapientiae observanda documenta, quorum Lectorem meum meminisse prius iuvabit, quam aures gravibus hisce pandat sophismatibus.

imo. Satis fit arrogantiae unicuique Philosophorum, ut nulla prorsus Personarum autoritate suos fascinari sinat oculos, neque ullis semet deterreri difficultatibus, quin propriis easdem oculis, fixoque intueatur obtutu. Magni quique Viri hanc difficultatem pro irresolubili habuere? — forsitan mediocritati nostrae successura est ejusdem solutio. Integris jam saeculis in hanc materiam incassum philosophati sunt quam plurimi? — quis scit, quid crastina ferat dies. Probet quisque vires suas, faciatque periculum, quid

quid ferant, quidve sui recuset humeri.

2do. Nunquam Philosophus eo prolabatur vanitatis, ut, dum tempus et occasio tulerit, responsum illud, quod tenuitati nostrae perquam accommodum est, dare recuset: *Hoc nescio*. Profecto temeritati illi, quidquid in buccam venerit, ad datas quasvis interrogationes effutiendi, absurdissimae quaeque opiniones suam in acceptis referendam habent originem, quae Philosophiae non mediocri sane cessere dedecori.

3tio. Ex eo, quod hoc illudve ignoremus, nullatenus inferri potest, nos *nihil scire*. Utut nobis in Circulo nondum plene perspecta sit diametri ad peripheriam ratio, veritates nihilominus illae, quas in Geometria de Circulo edocti sumus, indubitatae nunquam non, invictaeque persistunt. Quantumvis ignotae nobis gentes illae sint, quae intimos Affricae sinus incolunt; populos tamen illos, qui in portibus ejusdem spar-
sim

sim degunt, nequit quisquam dicere nobis profus esse ignotos. — — Verum progrediamur jam ad ipsas, quas nobis *D. d'Alibert* proposuit, quaestionum difficultates.

Si Materia nihil omnino cum Substantia Cogitante commune habet, quam illud ratione fieri dicamus, ut incrementum ac decrementum, modificatio, omnisque generatim Perfectio; sive major minorve nostrorum organorum vis in Sensationes, Affectiones, atque Ideas nostras tam sensibilem habeant influxum?

E supra dictis facili negotio, cumque satisfactione aliqua huic quaestioni repositurum crediderim Lectorem meum. Inter Materiam, et Cogitantem substantiam isthaec saltem, quam nunc proferam, locum videtur habere ratio. Illa est Objectum, quod repraesentatur; haec est Subjectum, cui repraesentationes istae conveniunt; eadem fere ratio, quae inter speculum et objectum; si nimirum speculum imagines animadvertere possit, quae

quae in ipso repraesentantur. Imagines se habent ad objecta, sicut ideae materiales in Anima ad Materiam, quae illas producit. Cum materialibus hisce ideis sunt vires Intellectus ac Voluntatis nostrae in nexu strictissimo: unde jam aliquanto luculentius perspicitur, qua ratione Materia fortissimum habeat ad vires Animae influxum, licet disparis profus sint naturae. Quid, quaeso, commune habent quidam linearum ductus, et Characteres in tabula candida, aut Verba quaedam, mihi ab uno aliquo in aures insufurrata, cum affectionibus Animae meae? quomodo possunt res ejusmodi iram, tristitiam, terrorem, furorem, gaudium, aut quancunque demum in animo meo excitare passionem? an hoc omne legibus mechanicis, aut adtractivis et repulsivis adscribendum est Materiae viribus? annon ipse Materialista necessum habebit, altiori quodam isthaec omnia repetere principio, atque sublimioris cujusdam tribuere Philosophiae legibus, secundum quas mirabilis iste e
mate-

materialibus in spiritualia transitus peragitur?

Quomodo id concipi potest, ut duae, quae sibi invicem e diametro oppositae sunt, substantiae nihil prorsus inter se commune habeant; et tamen fortem adeo, atque realem influxum reciproce manifestent?

Ingenue fateor: *Hoc nescio.* Verum majorne hac in re lux adfulget Materialistarum cuiuspiam? an novit ille, quomodo Materia in Materiam vires suas exerat? Profecto transitus ille ex *activo* in *passivum* tam in materiali, quam in immateriali omnem nostrum supergreditur intellectum: neque per solam activi cum passivo similitudinem quidquam luculentius perspicitur. Nulla nobis praesto sunt rationum momenta, cur entia similia in se invicem facilius agere queant, quam dissimilia. Quis ille mortalium extitit unquam, qui vel illud nobis palam faciendo esset, qua ratione globus unus in motum concitare possit globum alium? Mihi quidem non abs re videtur, difficul-

cultates illas, quas *Materialista* tollendi incapax est, a *Dualista* citra taedium ir-resolutas persistere posse.

Quid nos nobis differentiae saltem ex iis, quas e quotidiana experientia consecuti sumus, ideis inter absolutum NIHILUM, et Ens aliquod realiter existens, quod tamen Materia non sit, in intellectu nostro proponere, ac concipere possumus?

Ad difficultatem hanc irritam reddendam, addit D. d'Alembert, dicitur quidem, Cogitationes ac Voluntatem nec longas, nec latas, nec coloratas, et tamen aliquid esse. Verum hoc quidem est; sed Motus quoque, et Gravititas etc. perinde nec latitudinem habent, nec longitudinem, neque colores; et tamen etiam aliquid sunt, quodque his amplius est, ad Materiam pertinent. Non consistit difficultas ista in concipiendis modificationibus, quae extensae non sunt, sed in harum modificationum subiecto sine extensione cogitando.

Recte

Recte illud equidem ! quod *d'Alembert* ipse difficultatem istam nonnisi secundum ideas illas, quas nobis consuetudo confert, gravem esse existimet. Adeo certe materialibus assueti sumus impressionibus, tantaque cum evidentia illae nos de reali suorum objectorum existentia reddunt certos, ut plene jam comparati simus ad omnia sub materiali aliqua imagine nobis repraesentandum, cunctaque, quae idmodi imaginem recipere recusant, pro *nihil*o reputandum. At vero non semper eadem est Consuetudinis, quae Veritatis, loquendi ratio. D. *d'Alembert* in praecedentibus Materiam, quae extensum aliquid, atque impenetrabile declaraverat; jam autem tam extensio, quam impenetrabilitas ideae sunt, quae, proprie loquendo, nonnisi in Anima locum habent suum, utut ipsas harum idearum causas externo cuidam objecto adscribamus. Objectum porro istud nuncupamus *Materiam*; subjectum contra, in quo hae ideae oriuntur, appellamus *Animam*. Quonam igitur jure illud postulare possumus, ut subjectum necessario

O

pro-

proprietate Objecti sit praeditum? Materia tandem (nihil quippe de ea amplius compertum est nobis) Ens ejusmodi est, quod in Anima ideas extensionis, impenetrabilitatis, etc. *producere* potest: Animam vero idmodi ens esse dicimus, quod has ideas cum omnibus suis modificationibus *habere* potest. Consuetudo hanc Animam dicit esse *nullam*, si Materia non sit; hoc idem est, reponit sana Ratio; Ens ejusmodi, quod extensionis et impenetrabilitatis ideas *habet*, nullum est, nisi simul etiam ideas extensionis et impenetrabilitatis excitare valeat. Quo autem argumento id ipsum asseverare possumus? annon prius extensionis, atque impenetrabilitatis ideas nos habere oportet, quam a modificationibus istis, quae *in nobis* peraguntur, ad Objecti alicujus *extra nos* positi, quod videlicet *Materiam* dicimus, realem existentiam ducere valeamus argumentum. Quomodo, quaeso, nostrum inducere possumus animam, ut nos ipsos ejusmodi Objectum esse existimemus? — Potest quidem, pace mea, D. d'Alambert idmodi modificationes cogitare,

tare, quae extensae non sint; at vero nos nulla ratione ullum harum modificationum subiectum, quod non sit extensum, cogitare necessum habemus. Praecarer certe, ut huic Philosopho placitum fuisset, semet hac in parte declarare magis, quid reapse sub modificationibus in hujus subiecti opposito intellectum velit. Quantum mihi quidem e meis assequi licet ideis, fateor me nulla prorsus ratione concipere posse, cur ille Cogitationes, ac Voluntatem pro modificationibus habeat; Extensionem autem, atque Impenetrabilitatem Subjecta potius esse existimet.

Cur non potest Ens ejusmodi, quod Cogitat, perinde SUBJECTUM esse, quam Ens illud, quod nervos premit, atque resistit?

Vetus Philosophorum querela est, quod ignoremus, quid reapse sit Anima: at vero optarem magis, ut mihi quis dicere queat, quid reapse sit Materia. Videmus nos illam, atque sentimus etiam;

non *quid sit*, sed *quid agere possit*, animadvertentes: videmus enim, et sentimus, non *Objecta*, sed eorundem *impressiones*. Ego autem quaero, *quid Materia sit*, non *quid agat*? — Post longas denique ambages quaestionem hanc absurdam prorsus esse deprehendimus; probe quippe perspicimus, impossibile esse, ut *Entia alia* quapiam ratione, quam per *actiones ipsorum*, cognoscamus.

Quid igitur cum *Anima*? — Scimus utique, eam *agere posse*; *Ens* quippe est, quod sentit, cogitat, cupit, averfatur, etc. quid? quod internam quandam in nobis habemus *conscientiam*, atque intuitivam aliquam ejusdem *cognitionem*: ipsi quippe nos sumus ii, qui sentimus, cogitamus, cupimus, averfamur. — Neque opus habemus, prout in *Materia* experimur, ex effectibus deducere causas, ut cognoscamus, *arbitrarium quodpiam*, vel *imaginarium adeste objectum*; nam *immediate nosmet ipsos sentimus*,

timus, uti et actiones nostras. Et tamen quaerimus adhuc, quid sit Anima?

Si Materia ab Ente illo, quod cogitat, sentit, et vult, distinctum ens dici potest; si praeterea Ens istud, quod cogitare, sentire, ac velle potest, indivisibile est; quam illud ratione fieri dicamus, quod nos una ex parte quasi invincibili quodam Naturae stimulo sensationes nostras in diversa corporis nostri membra reponamus, quae nimirum earundem organa sunt? et cur altera ex parte nunquam Voluntatem nostram ad certam aliquam Corporis nostri partem referimus; ad talem videlicet, qui utique Obje-ctum Voluntatis nostrae esse posset? e. g. ad pedes voluntatem eundi; perinde, ac calorem et frigus, quibus haec membra afficiuntur, in iisdem reponere consuevimus?

Id, quod D. d' Alembert invincibilem appellat Naturae stimulum, videtur per consuetudinem, experientiam, et diversorum sensuum inter se comparisonem facili negotio declarari posse. Cur nos Visum in oculis reponimus? mihi quidem

O 3

non

non videtur id alia fieri de causa, quam quod nonnisi oculos claudi oporteat, vel parumper averti, ut non videamus. Eadem est Odoratus, Gustus, et Auditus ratio. Utrumque haec organa ita comparata redduntur, ut res sensibiles in illa agere nequeant, illico ipsa etiam cessat sensatio. Inde sensationis nostrae ad membra nostra relatio. — Cur, quaerit porro D. *d'Alembert*, cur calorem ac frigus, quae in pedibus perentiscimus, reapse ad haec membra referimus? cur non item Voluntatem eundi, quam tamen iisdem pedibus exequimur? — Quaero ego: cur possumus eo plane inducere animum, ut in ejusmodi quoque membro, quo revera orbat jam sumus, sensum tamen aliquem doloris percipere nobis persuasum habeamus? Medicorum ephemerides fidem nobis faciunt, fuisse nonneminem, qui, postquam ipsi pes gangraena captus demebatur, quavis nihilominus ingruente aëris varietate in uno aliquo pedis sui digito dolorem sentire sese existimaverat. Posito jam, quod integrum Corpus nostrum sensationum

nostrarum receptaculum, ac sedem esse statuamus; quam ratione poterimus nos in quodam corporis nostri membro, quod reapse ab eodem separatum est, neque jam, proprie loquendo, *nostrum* dici potest, dolorem tamen aliquem persentiscere? — Satis videtur esse, quod *Sedes* sensationum, et *Causa* sensationum non sit res una eademque. Non sentimus nos ibidem, quo causam nostrae sensationis reponere consuevimus. Ponimus nos res visibiles *extra nos*, quin tamen easdem *extra nos* sentiamus. Pari ratione referimus causam doloris ad pedes, utut sedes hujus sensationis reapse ibidem non existat. Nervus, qui eo pertingit, vel potius origo illius nervi in cerebello, debet esse propria hujus sensationis sedes. Experimentalia ratiocinia, et consuetudo, quae in Homine Naturae stimuli fieri possunt, nobis imponunt, ut causas sensationis ad diversas corporis nostri partes citra erroris suspensionem referamus, atque interdum ad extremitates ejusdem reponamus. — Haec ipsa autem sensuum illusio illud quoque reddit

possibile, ut illam ad extremitatem ejusmodi referre valeamus, quae tamen nobis prius adempta erat; donec videlicet experientiae argumentum, quod extremitatem istam revera non jam possideamus, animo satis superque insederit nostro, omnemque eidem exemerit vanae sensationis illusionem.

Pro comperto, atque indubitato jam habetur illud, quod citra diuturnam experientiam, et repetitas saepius Visus cum Tactu comparationes, ipsa Visus objecta nec extra nos, neque in competentia a se invicem differentia collocaturi essemus. Cuncta nobis objecta veluti totidem superficies ac plana colorata apparerent, omnisque Natura visibilis, prout quondam coeco illi, cui repente Visus restitutus est, contigit, ipsis immediate oculis inhaerere videretur; vel potius adeo promiscuas, ac perturbatas perciperemus ideas et imagines, ut objecta in iis, quasi chaos aliquod, animae objicerentur; neque ulla a se invicem ratione distingui possent. Facta Tactus cum Visu

fu combinatione, ac diversorum incidentiae lucis punctorum comparatione, docemur corpora et superficies distinguere, distantias advertere, rerum visibilium differentias tam a se invicem, quam a corpore nostro dignoscere: atque hac demum ratione obtinemus clarum ac distinctum illum Naturae conspectum, vi cuius omnia quasi uno obtutu distinguere nos posse autumamus. Intricatissima quaeque repetitis saepius per experientiam vicibus accepta iudicia ita in consuetudinem abire queunt denique, ut pro immediatis reapse sensationibus, aut pro ipso cuiusdam naturae instinctus indicio eadem reputare non dubitemus. Perinde etiam e perplexis eiusmodi experientiae argumentis certum quemdam reliquis quoque sensationibus in corpore nostro assignare locum discimus; et, si non ipsam sedem etiam, causam saltem sensationum ad locum illum referre experientia docti non veremur. In pedibus e. g. calorem ac frigus reponimus, dum calidi cuiusdam aut frigidi corporis afflatu, vel ad tactu similes exortae sunt sensationes.

In digito dolorem collocamus, siquam forte mutationem in eo videre, aut sentire contigerit. Si a causa aliqua externa in illo crebrius jam similes oborti fuerint dolores; si dolor per digiti adactum augetur vel minuitur; si voluntarius digiti motus dolorificus est; sensum doloris, sumto e repetitis idmodi observationibus experientiae argumento, ad digitum ipsum referimus; atque argumentum ejusmodi quamdam naturae instinctus speciem esse arbitramur. — Sensus doloris in et per se nullam determinati cuiuspiam loci conscientiam secum habet connexam, et citra aliorum quoque sensuum auxilium ac combinationem perinde nullum dolori, quam voluntati, possemus certum in corpore nostro statuere locum. Unde etiam arduum est determinatu, ubi nam reapse dolorem sentiamus, si locus affectus nec videri queat, nec tangi: quo in casu indeterminatum aliquem, ac generalem dolori nostro locum assignare consuevimus, in capite, pectore, abdomine, etc. Experientia quippe nihil
par-

particularius quidquam pronunciare nos docuit.

Pro coronide unam adhuc nobis difficultatem objicit D. *d'Alembert*, quam, licet nulla nostram sententiam ratione feriat, isthic tamen loci assumere placuit. Sic autem quaerit:

Si Anima diversum quidpiam est a Corpore; si ens simplex est; qua ratione concipi per nos poterit Spirituum inter se dissimilitudo? Quasi diceremus: duo puncta mathematica sunt sibi invicem dissimilia. Naturalis igitur similitudo videtur innegabilem involvere consequentiam de duarum harum substantiarum diversitate.

Quaestionis hujus difficultas, prout jam dixeram, nostram haudquaquam premit sententiam; cum enim de Spirituum similitudine diversae adhuc inter Philosophos agitentur opiniones, facile fieri posset, ut tandem eorum potius adhaereamus placitis, quibus major stat pro Spirituum similitudine ratio: si videlicet

in

in antecessum convicti effemus, consequentiam hanc cum nostra de Immaterialitate sententia necessario esse connexam. *D. d' Alembert* absque praevia demonstratione supponit, non dari aliam dissimilitudinem, quam dissimilitudinem extensionis: verum quo jure? quoque argumento?

In Geometria omnes reliquas Corporum proprietates praetermittimus, et solum ratione extensionis in spatio eadem consideramus: quo manifestum fit fatis, cur in Geometria dissimilitudo omnis non nisi ad extensionis rationem exigatur. Punctum mathematicum solummodo limites extensionis absolvit, non autem ipsum quoque extensum est: consideratur quippe solum, qua locus ille, ubi linea terminatur; aut vero, ubi duae lineae se invicem bifariam secant. Atque ideo ne mente quidem nostra ullam inter duo, aut quotcunque demum, puncta mathematica concipere possimus dissimilitudinem. An autem universa Natura nihil aliud est, quam Geometria?

annon

annon praeter extensionem alias quoque reperire est proprietates, quibus entia a se invicem differunt? annon denique ejusdem etiam speciei proprietates certo quodam gradu inter se discrepare poterunt? Profecto in ipsa theoria Motus diversae ad motum sollicitationes adscribuntur puncto mathematico; quod ipsum jam ejusmodi proprietatis argumentum est, ob quam sibi invicem citra extensionem dissimilia esse queant puncta mathematica: quilibet enim nisus ad motum determinatum habet aliquem celeritatis gradum, qui utique in uno puncto major esse potest, minor contra in altero.*

Quo

* Dum istum *Mendelssohni* locum paulo attentius perlegunt *Materialistae Newtoniani*, quid de suorum elementorum simplicium inter se similitudine sentiant, scire vellem. Annon systema illorum, quod profecto maximam de Materialitate Animae somniandi ansam dare poterat, magis ferit ista *d'Alemberti* objectio? Duo entia simplicia di-

cere

Quo plures in rebus quibusdam proprietates admittimus, eo etiam major in iisdem locum habet dissimilitudo. D. *d'Alembert* in praecedentibus non temere adnotavit, nullam prorsus esse difficultatem ejusmodi modificationes concipiendi, quae extensae non sunt, e. g. Gravitationem, Motum, Cogitationem, Voluntatem, etc. Jam si modificationes istae di-

ver-

cere sibi invicem esse dissimilia, absurditatis quidpiam complecti videtur illi? annon elementa simplicia, non dico, *sibi invicem*, sed *sibimetipsis* sunt dissimilia? Quot sibi contrariis, quin contradictoriis dixero potius, unum idemque elementum praeditum est viribus? adtractivis, repulsivis, centripetis, motricibus, inertiae. — Neque leve adeo existiment *Materialistae Newtoniani*, quod isthic profero, adversus ipsorum sententiam argumentum; amplius quippe subest aliquid, quam ut illud primae etiam possit fronte videri. — Sed praefat motos componere fluctus, dum tempus locusve ferat, ut de his quoque amplius quid proloquamur.

versos intensiōnis gradus recipiunt, sicut e. g. Gravitas inaequales celeritates; Cogitatio inaequalem claritatem; Voluntas inaequalem impetum; sive generatim loquendo, sicut Vires rerum inaequalis intensiōnis esse possunt; ita etiam negari nequit, praeter localem extensiōnem totidem dissimilitudines, quot proprietates, rerum existere. Qui igitur Enti simplici vim, seu facultatem sentiendi atque cogitandi adtribuit; cur non etiam eidem illi facultati in quovis individuo determinatum aliquem vivacitatis, subtilitatis, intensiōnis, etc. gradum adjudicare, sicque immensam propemodum Spirituum diversitatem ac dissimilitudinem admittere queat, prorsus non video.

Profecto, dum cognoscendi appetendique vires tam diversas ac singulares in hominibus capacitates atque inclinationes obtinent, duo prius Domino *d'Alambert* demonstranda incumbent, quam de suarum consequentiarum necessitate nos persuasos reddere queat. imo. Quod omnes simplices substantiae capacitates
 illas

illas atque inclinationes reapse possideant. 2do. Quod hae ipsis etiam in pari gradu competere debeant. — Primum ipse quoque lubens admifero; nulla quippe mihi videtur facultas, nullaque inclinatio rationali cuiquam enti absolute esse abnegata: verum omnes hae vires, facultates, capacitates, inclinationes, possunt esse diversae intensiōnis et activitatis; atque inde immensa quoque illa ortum trahere potest dissimilitudo et inaequalitas, quam inter homines passim animadvertimus.

Eo ipso autem nihil nos jam moratur, quin Animam simplicem ejusmodi substantiam esse asseveremus; neque causae quidquam, aut periculi subest, cur quaestionem illam, *utrum Animae humanae non sint natura sua omnes sibi invicem similes, et solum organizationi atque educationi earum dissimilitudo sit adscribenda?* prorsus intactam, ac insolutam praetermittamus. Caeterum, quemadmodum ipse D. d'Alibert ingenue fatetur, quaestio ista inter quaestiones mere speculativas est reponenda: fixum quippe, statutumque est,

est, Animam nostram a dispositione organorum dependere; Educationem (sub qua etiam Clima, nutrimenta, sive Vitus rationem, formam regiminis, conversationem, etc. intelligo) partim mediantibus sensuum organis, partim etiam immediate non mediocrem sane in Animam habere influxum; denique nunquam vel duos posse reperiri homines, qui perfecte similibus instructi essent organis, atque perfecte similes accepissent educationes. Quaestionis itaque illius de naturali Spirituum similitudine aut dissimilitudine solutio nulli nobis pratico esse potest usui: uterque enim casus idem nobis praestat, si Spiritus consideremus, prout illos Natura comparatos sistit; dissimilibus nimirum junctos organis, et unumquemque in particulari propria ac peculiari externarum circumstantiarum sphaera, quae ipsum diversimode determinat, circumseptum. Sive similes, sive dissimiles supponantur Spiritus, homines nihilominus haud alia, quam dissimili ratione possunt esse comparati.

P

Siquid

Siquid tamen exactioris argumenti, atque decisivae hac in parte abs me postularetur sententiae, citra practici tamen cujuscumque usus respectum; tum enimvero mediocritati meae ita videtur: Magis videlicet ipsi Harmoniae, ordinique perfectissimo fore conforme, ut Mundus uterque, *Spiritualis* nempe, et *Materia*lis, sive Corporeus, nunquam non inter se parallelus persistat; adeoque dissimilibus organis dissimiles etiam Spiritus jungantur: quin imo, ut Spiritus isti tam perfecte inter se concordent, prout organa, quae per ipsos animantur. Leges Sapientiae perfectam hanc concordantiam ac conformitatem postulare videntur; et, donec ejusdem impossibilitas evinci nequit, citra erroris periculum in Operibus Naturae praesupponi potest. Necessum habemus certe, prout ego quidem existimo, isthanc Spirituum dissimilitudinem aut absolute impossibilem esse admittere; aut concedere illud, quod sapientissimus Naturae Architectus similia cum dissimilibus non conjunxerit.

Quae-

Quaeritur etiam: Si Anima cujuspiam hominis subito in Corpus alterius hominis transponeretur, quomodo sese invicem conformarent? Ego secundum mea principia sic responderem: sicut transpositio ista citra miraculum fieri non posset; ita etiam alterum patrari oporteret miraculum, ut Anima ista cum novis suis organis innotescendi capax reddatur; si videlicet in novo quoque hoc statu suo sentire et cogitare debeat. Non credo, absque manifesto miraculo Animam aut ab omni organizata Materia separatam, aut cum aliis, quam quibuscum vires ipsius concordant, organis conjunctam esse posse: has autem vires non credo cum aliis concordare posse organis, quam cum iis, quae ab iisdem reapse animantur.

Dico: Anima nec sentire potest, nec cogitare; nisi aliquam organizatae Materiae portionem pro sensationum organis sibi junctam habeat. Atque hac in parte plerosque Philosophorum juxta mecum sentire nullus dubito. Ratio est:

Spiritus humanus, certis circumscriptus limitibus, nequit objecta omnia immediate percipere. Etiam si autem objecta proxima immediate percipiat, remotiora certe non nisi mediantibus iis modificationibus sibi repraesentabit, quas illa in proximis sunt productura. Hae nimirum sunt proprietates illae, quae omnibus sensuum membris, vel potius communi eorundem organo, conveniunt. Portiones non nisi sunt organizatae Materiae, quarum modificationes Anima immediate sentit; et per quae alias quoque materiales, sive sub sensum cadentes, res mediate percipit. Hac jam ratione Anima *proxime* non nisi impressiones sentit, in Retinam, aut potius in ipsum cerebellum factas; at vero *remote*, sive mediantibus illis, alias quoque res visibiles, earumque proprietates sibi repraesentat. Eadem pro reliquis quoque sensibus stat ratio. Et quomodo etiam possibile foret aliter, si Anima, quidquid sub sensu cadit, immediate percipere ac sentire deberet? Illa igitur Materiae portio, cujus

cujus modificationes Anima immediate sentit, *Organon* ipsius nominatur; quia ejusdem auxilio de aliis quoque objectis certior redditur, quae immediate suas in ipsam exerere nequeunt actiones. Ille solummodo Spiritus nullo prorsus indiget organo, qui ubique praesens est; id est, qui immensam hanc rerum universitatem immediate, unoque quasi obtutu, perspicit, ac conuetur. *

Quod autem Anima nonnisi propriis suis uti noverit organis, et in quolibet alio alterius cujuscunque hominis cerebro, prout in proverbio dicimus, *non esset domi suae*, paradoxum forsitan non-

P 3

nul-

* Sublimis ista *Mendelssohni* cogitatio omnem tollit erroris illius suspensionem, qui in praecedentibus latere videtur. Neque est, cur id ipsam pluribus explanem; cum satis superque pateat, Deos nos futuros esse, si immediate omnia, etiam post mortem, percipere aut sentire valeremus.

nullis videbitur Philosophis; iis nempe, qui Animae nullum *constans* adtributum concedere volunt. Ex illorum sententia Anima, donec corpori jungitur, nihil assumit novi, quod in ipsa nunquam non perduraret: non reservat illa ideas, nec facilitatem, nec affectus; omnia quippe haec nihil sunt, nisi modificationes organorum, non autem ipsius Animae. Huic nonnisi Facultatem adtribuunt, modificationes illas in communi organo, sive sensorio, quasi legendi. In alio, inquirunt, perinde characteres illos, qui eidem impressi sunt, lectura esset; id est, perinde perfecte sentiret ac cogitaret, ac si nunquam aliud sensorium vel cerebellum novisset, sed inde a sui exordio cum hoc fuisset commorata. — At vero multo major in Operibus Creatoris menti meae obversatur Harmonia. Ego sic existimo: quod in organis corporis secundum leges naturae corporeae peragitur, idem eodem prorsus tempore, iisdemque, ut ita loquar, passibus in Anima quoque secundum leges ipsi proprias perficitur: quemadmodum nempe in organis impressiones

prae-

praeteritorum remanent, ita in Anima quoque praeteritorum ideae relinquuntur. Si in cerebello materialia acquisitarum agendi facilitatum, et inclinationum vestigia reperiuntur, tum spirituale quoque vestigium in Anima perseveret, est necesse. Postquam igitur vidimus, in ipsas corporeas affectiones nostras, sive sensationes, immiscere semet praeterita; (cum videlicet multa per consuetudinem et exercitationem accepta experientiae iudicia, citra animadversionem nostram, simul influant, corporeasque sensationes modificent) manifestum jam fit, praeteritorum ideas quoque in Anima cum existentibus in cerebello praeteritorum vestigiis concordare oportere; ut videlicet ad praesentia advertere valeat Anima. Cum aliis porro organis, aut alio cum sensorio, quam quod se cum ipsa simul quasi perfecerat, non potest Anima citra miraculum in ulla unquam harmonia persistere: absque hac autem harmonia actiones Animae nunquam ordinate sunt successurae; non secus, quam *humano capiti cervi-*

cervicem pictor equinam jungere si vellet.
Citra miraculum, inquam, nec nervus
nervo, nec musculus musculo cohaesu-
rus esset; nec denique partes diversorum
corporum simul unquam integrum forent
animal effecturae.

e—e